

İKTİSAT ve MALİYE

BİRİNCİ VE İKİNCİ BEŞ YILLIK KALKINMA PLANLARINDA KÖY VE KÖYLÜ SORUNU

Prof. Fehmi YAVUZ

GİRİŞ

Memleketin problemlerini bir bütün olarak ele alan plânlı kalkınma hareketi bizde 1960 yılından sonra görülür. Daha önceleri, özellikle Millî Kurtuluş Savaşından sonra gösterilen çabalar çoğu zaman birbirini tamamlayacak ölçü ve nitelikte olmamıştır. Köy söz konusu olunca tablonun daha bulanık ve karanlık olduğu görülür. Bu durumun nedenlerini gelip geçen iktidarların tutumunda, köyü ve köylüyü ilgilendiren sosyal, ekonomik, kültürel hattâ siyasî sorunların özelliğinde de aramak doğru olur.

Gerçekten ileri ve geri bütün memleketlerin çözüm bekleyen köy ve köylü sorunları vardır, ve bulunan çözüm yollarının problemleri geriden izlediği görülmektedir. Öteyandan hiç bir toplumda köy sorunları için ideal bir çözüm yolu bulunmadığı ayrı bir gerçektir. Bu açıdan bakılınca ileri memleketlerin konuyu sert formüllerle ele almak yerine, değişen koşullara uymayı sağlayacak elâstikî tedbirlere yer verdikleri, geri kalmış memleketlerde ise toplum kalkınması, toprak reformu, tarım reformu, kooperatifleşme gibi sloganlardan birine ya da bir kaçına can kurtaran simidi gibi yapışıldığı görülür.

Türkiye'de plânlı döneme girilinceye kadar Âşar'ın kaldırılmasından, Köy Kanunu'nun çıkarılmasından başlamak üzere okul, yol, su, sıtma savaşı, halk evleri, Köy Enstitüleri, tarım kooperatifleri, Topraksız Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu ile ve daha bir çok benzeri yollarla köy ve köylü sorunlarının çözümü için çaba gösterilmiştir. Plânlı dönemin özelliği bu çabaları ayrı ayrı ve birbirini tamamlama bakımından, başarılı ve başarısız yönleri ile değerlendirmede kendisini göstermektedir. Bize göre, plânlı dönem-

den, bu türlü bir değerlendirme ile yetinmiyerek, çözüm yolu getirip uygulama bakımından daha olumlu adımlar atması beklenir.

Üç Milyar kadar olan Dünya nüfusunun iki Milyarı, bizim gibi, köy ve köylü sorunu ağır basan memleketlerde oturmaktadır. Bu alanda bulunacak akıllıca çözüm yolları ve yapılacak başarılı uygulamalar bütün bu memleketlerin tüm kalkınmasını olumlu yönde etkiliyecektir. Buradan çıkaracağımız sonuç, Dünyada, özellikle geri kalmış memleketlerde köy ve köylü sorunlarının çözümü alanında olup bitenleri yakından izlemek, kendi çabalarımızla karşılaştırarak metotlarımızı geliştirmek zorunda olmamızdır.

Dağılmağa çok elverişli olan konuyu belli sınırlar içinde tutabilmek için *problemler, çözüm yolu, uygulama, örgütlenme* konularına ağırlık vererek her iki Beş Yıllık Plân'ın özelliklerini somut bir biçimde ortaya koymağa çalışacağız. Sonuç bölümünde değerlendirmeğe ve tekliflere yer verilecektir.

BİRİNCİ BEŞ YILLIK PLÂNDA KÖY VE KÖYLÜ SORUNLARI

Problem ve Çözüm Yolu : Birinci Beş Yıllık Plânda köy kalkınması ile toplum kalkınması (community development) eş anlamda kullanılmıştır. Birinci Beş Yıllık Plânı hazırlayanların, böyle yapmakla açık ve seçik bir yol tuttukları görülür. Plânlı döneme kadar gösterilen köyle ilgili çabaların başarısızlık nedenleri toplum kalkınmasının kabulünde bir gerekçe olmuştur. Bu nedenler Plânda şöyle özetlenmiştir :

- Yapılan denemeler ve alınan sonuçlar sistemli bir biçimde değerlendirilememiştir. Böylece temel çalışmaların ve metotların düzeltilmesi, çalışmaların veriminin artırılması sağlanamamaktadır.
- Halkın hizmetlerin görülmesine ve bu hizmetlerle ilgili yatırımlara katılması, ortak harekete teşviki için çeşitli kamu kurumlarınca yapılan çalışmalar sınırlı, dağınık ve etkisizdir.
- Kamu hizmetlerinin yürülmesinde şimdiye kadar uygulanan usul devletin tek taraflı hareketi biçiminde olmuştur.

İşte toplum kalkınması yol ve yöntemi ile köy topluluklarına götürülecek bazı hizmetlerde, köylünün duyduğu ihtiyaçların karşılanmasında, Devletle halkın işbirliği gerçekleştirilecek, *destekli imceye (aided self-help)* başvurulacaktır.

Birinci Beş Yıllık Plân, toplum kalkınmasını uygulamada, sına ve yanılma da diyebileceğimiz, pragmatik bir yol tutmuştur. Plâ-

na göre her köy ayrı ayrı kalkınma birimi olmaktan çıkıyor ve ilçeler, bütün köyleri ile birer kalkınma birimi olarak kabul ediliyordu. Bunun sonucu olarak, toplum kalkınmasını seçilecek plot ilçelerde denemeğe başlamak ve alınacak sonuçlara göre yanlışları düzeltmek ve eksikleri tamamlamak suretiyle bütün köylük yerlere uygulamak gerekmiştir. Birinci Beş Yıllık Plânda toplum kalkınmasına ayrılan kesim (s. 101-105) şu paragrafla son bulmaktadır :

«Beş Yıllık Plân döneminde toplum kalkınması programlarının bütün illeri içine alması için gerekli tedbirlere başvurulacak, ancak programlar her ilin tümünü kapsamıyacaktır. 1967-1977 döneminde ise toplum kalkınması programları bütün köyleri içine alacak şekilde uygulanacaktır.»

Bu direftife uygun olarak, 1963 ve 1964 yıllarında 6 şar plot ilçe seçilmiş, 1967 sonuna kadar plot ilçe sayısı 37 ye yükselmiştir. Oysa ki o güne kadar en az 67 ilçede toplum kalkınması deneme çalışmalarının başlatılması gerekirdi.

Uygulamadan sorumlu olanlar, il'in, ilçe'nin seçilmesi, personelin eğitimi, yapılacak seminerler, köy liderlerinin yetiştirilmesi için düzenlenecek kamplar, araştırma ve değerlendirme ile ilgili olmak üzere 8 basamaklı bir strateji geliştirmişlerdir. Her plot ilçede stratejinin 8 basamağını kapsayan çalışmaların düzenli bir biçimde ve eksiksiz yapılmadığını hemen belirtelim.

Örgütlenme ve Uygulama: Birinci Beş Yıllık Plân toplum kalkınması için hemen özel bir kanunun çıkarılmasını, örgütün kurulmasını öngörmemiştir. Bu tutum benimsenen yol ve yöntemin özelliğine uygundur. Denemeler ilerledikçe, çıkarılacak kanunun, kurulacak örgütün daha olumlu ve tutarlı temellere oturtulması imkânı sağlanmış olacaktır. Bu durum köylerle ilgili olmak üzere ikili bir düzenin uygulanmasını gerektirmiştir. (1) Köy Kanununa dayalı düzen, (2) toplum kalkınmasına dayalı düzen.

Yeni bir örgütün kurulmaması Türk idare düzeninin özelliğinden de geliyordu. Plân döneminin başında merkez dışında köyle ilgili hizmet gören personel sayısının 75 bin kadar olduğu hesaplanmıştı. Bu personel türlü kurum ve dairelere dağılmış bulunuyordu. Köyle ilgili hizmet gören Ankara'daki bakanlık ve kurumların sayısı ise 30 rakamının üstünde idi. Öte yandan başta Tarım, Bayındırlık, Millî Eğitim, Sağlık Bakanlıkları olmak üzere hemen her bakanlık ve kurumun bütçesinde köy için ayrılmış ödenekler vardı. O zaman yapılan hesaplara göre bu ödeneklerin toplamı Beş Yıllık Plân döneminde 9 Milyar TL. yi buluyordu. Şu halde, yeni

bir örgüte başvurmadan eldeki personelden ve maddî imkânlarından toplum kalkınması amaçlarına en uygun bir biçimde faydalanmak söz konusu idi.

Ankara'daki köyle ilgili hizmet gören Bakanlık ve kurumların temsilcileri, o zaman İmar ve İskân Bakanlığına bağlı bulunan, Toprak ve İskân Müdürlüğünün inisiyatifi ile, Ocak 1963 de üç hafta süren toplantılar yaptılar. Bu toplantılarda bir yandan Bakanlık ve kurumlar arasında yapılacak işbirliğinin ön koşulları ve toplum kalkınması stratejisinin ilk taslağı ortaya çıktı, öte yandan köy ve köylü sorunlarını tartışmak, kamu oyuna mal etmek üzere bir *Köy Kalkınması Kongresinin* toplanması kararlaştırıldı, ve hazırlık işleri küçük bir gruba verildi. (1)

16.1.1964 gün ve 3349 sayılı kararname ile kurulan Köy İşleri Bakanlığı, Plân'ı hazırlayanların öngörmediği bir örgüt olarak ortaya çıktı. (2)

Böylece toplum kalkınmasını uygulama görevi ile birlikte birçok görevler bu Bakanlıkta toplanıyordu. (3) Köy İşleri Bakanlığına bağlanan bazı daireler, daha önce kendi amaçlarına uygun olarak başlattıkları çalışmaları da beraberlerinde getirmişti. Bunların da toplum kalkınması plot ilçesi olarak kabulü sayıyı 1965 yılında sunî olarak 29'a yükseltti. Bu davranış hem stratejiden, hem de toplum kalkınması ilkelerinden uzaklaşmanın başlangıcı olarak kabul edilebilir.

Köy İşleri Bakanlığını ileride eleştireceğiz. Şimdilik değerlendirmek için yeteri kadar süre geçmeden toplum kalkınmasının İçişleri Bakanlığına verilmesi durumu büsbütün karıştırmış ve Bakanlıktan beklenenler hakkındaki şüpheyi artırmıştır, demekle yetiniyoruz. Yeni duruma göre İçişleri Bakanlığının görevi koordinasyonu sağlamaktır. 1966 yılı Eylülünde İçişleri B. da toplanmağa başlayan Bakanlıklararası Komisyon uzun çabalardan sonra her Bakanlığın, kurum ve kuruluşun hazırlıyacağı özel kılavuzda

-
- (1) Sönmez, Necmi : İmar ve İskân B. Köy Kalkınması Hizmetlerinin Koordinasyonu Ön Toplantısı, İmar ve İskân B. Aylık Bülteni No. 22, 15.2.1963
 - (2) Merkezî Hükümet Teşkilâtı Araştırma Projesi (MEHTAP) raporunda da Köy İşleri Bakanlığından söz edilmemiştir.
 - (3) Köy İşleri B. na geçen daireler : İmar ve İskân B. dan Toprak ve İskân Gm. ile köy meskenleri : Millî Eğitim B. dan Halk Eğitim Gm, köyle ilgili kurslar : Bayındırlık B. dan Karayolları : Tarım B. dan Ev Ekonomisi, Orman köyleri ve Topraksu : Sanayî B. dan Küçük sanatlar : Enerji ve T. K. B. dan İçme suları ve Köy elektrifikasyonu.

yer alması gereken hususları tesbit etmiştir. Sağlık Bakanlığının hazırladığı kılavuzda amaç şöyle belirtiliyor :

«Hazırlanıp yayınlanacak bu gibi açıklamalarda her Bakanlık, kurum ve kuruluşun, muhtelif kademelerdeki elemanların toplum kalkınması yönünden görevlerinin açıklanması, her müessesesinin hizmetin özelliklerine uygun ilâvelerin yapılması ve hepsini, kendi bölgelerinde verimli ve etkin bir koordinasyon ve işbirliğine götürecektir. Usul, yol ve tavsiyelerin öngörülmesi, personele her zaman başvurulabileceği ve kendisine yardımcı olacak bir rehber temin edeceği gibi, hizmetler arasındaki dağınıklığın giderilerek işbirliğinin sağlanmasında önemli bir etken olacaktır.»

İKİNCİ BEŞ YILLIK PLÂNDA KÖY VE KÖYLÜ SORUNLARI

İkinci Beş Yıllık Plânda köylerin geriliği, nedenleri ile, daha açık ve seçik bir seçimde ortaya konmuştur. Çözüm yolu, uygulama ve örgütlenme bakımlarından ise kaçamaklı, yuvarlak sözlerle yetinildiğini görüyoruz. Bu yüzden konuyu ayrı başlıklar altında değil, tüm olarak ele alacağız. Genel durumu oldukça açık bir biçimde özetleyen şu satırları plândan aktarıyoruz :

«Gerçekten büyük bir çoğunluğu okuma yazma bilmiyen, eğitim imkânlarından sınırlı olarak yararlanabilen, düşük üretim seviyesinde olan, yıllık geliri hava şartlarına bağlı, pazarlama düzeninin yetersizliğinden gelir kaybına uğrayan, gelir seviyesi düşük, ölüm oranı yüksek, beslenme imkânları sınırlı, alt yapı imkânları yetersiz, çalışma ve kaynaklarını kullanma imkânlarını kısıtlayan olumsuz sosyal ve ekonomik şartlarla karşı karşıya bulunan ve toplam nüfusumuzun büyük bir çoğunluğunun yaşamakta bulunduğu köyler...»

İşletmelerin toprak, gelir durumları tablolar halinde plânda verilmekte ve özel sorunları bulunan orman ve balıkçı köyleri ayrı ayrı ele alınmaktadır. Uygulanacak politika ile :

«...Köy toplumu daha yukarı gelir, teknoloji ve gelişme seviyesine eriştirilecektir. Böylece İkinci Beş Yıllık Plân döneminde tarımda geleneksel, görgüye dayanan devrin kapanıp bilgiye dayanan devrin başlaması gerçekleşmiş olacaktır.»

Plânda, başta Tarım Bakanlığı olmak üzere, köye hizmet götüren Bakanlık ve idarelerin görevleri sıralanmıştır. Bu arada ma-

hallî idarelerin güçlendirileceği de söz konusu ediliyor. Son olarak Köy İşleri Bakanlığında kurulacak bir birime araştırma görevinin verileceği ve araştırmaların ise sayım değil, bilimsel araştırma niteliğinde olacağı açıklanmaktadır.

Köy ve köylü sorunlarına plânda ayrılan kesimin (s. 235-249) genel havasından köy ölçüsündeki plânlı çalışmanın, aşağıdan yukarıya değil, yukarıdan aşağıya bir akış izleyeceği anlaşılmaktadır. Bu kesimde toplum kalkınması terimine bir kez olsun yer verilmemiş olması da bu görüşümüzü destekler niteliktedir. (4) 1967 yılında plot toplum kalkınması ilçesi seçilmediğini biliyoruz. Toplum kalkınmasının ise köye hizmet götüren daire ve Bakanlıkların kendi bünyelerinde rasyonelizasyon, koordinasyon ve mümkün olursa çeşitli daireler arasında koordinasyon sağlama biçiminde anlaşıldığını yukarıda gördük.

S O N U Ç

Birinci Beş Yıllık Plân köy ve köylü sorunlarını çözmek için toplum kalkınması yol ve yöntemini benimsemişti. Toplum kalkınması, uygulamada karşılaşılabilecek güçlükler yönünden ve belki daha başka yönlerden eleştirilebilir. Bize göre bir davranış olarak, toplum kalkınmasının kabulü Birinci Beş Yıllık Plâna üstünlük tanımak için sağlam bir nedendir. Belki toplum kalkınmasının politikacılar, idareciler ve basın tarafından halka olduğundan başka türlü sunulması, yanlış anlamalara yol açmıştır. Örneğin toplum kalkınması millî kalkınmaya eşit anlamda kullanılmıştır. Oysa ki Birinci Beş Yıllık Plânda toplum kalkınmasına yer verenler tam aksi bir görüşle eldeki personele ve bütçelere konacak ödeneklere özel bir ekleme yapmadan, bu yol ve yöntemle başarının artacağını göstermediği belli başlı çıkış noktası olarak kabul etmişlerdi. Köye hizmet götüren Bakanlık ve kurumların kendi içlerinde ve aralarında yapacakları koordinasyon ile eldeki personelle maddî imkânlardan daha akıllıca faydalanılacak, duyulan ihtiyaçtan hareket edilerek hazırlanan ve aşağıdan yukarıya bir akışla olgunlaştırılan plân ve programlarla yüz yıllar içinde halkın kendisine ve Devletine karşı kaybettiği güven kazandırılacaktı. Köy İşleri Bakanlığı kuruluncaya kadar bu anlayış ve çerçeve içinde kalınmıştır. İkinci Beş Yıllık Plânda toplum kalkınmasını bir kenara itmenin

(4) Küçük Toplum Birimlerinde Teşebbüs Gücünün Geliştirilmesi Programları başlığını taşıyan kesimde (s. 250-253) toplum kalkınması terimi yer yer kullanılmıştır.

gerekçesi, bütün davranışları ile, bilerek ya da bilmiyerek, sanki Köy İşleri Bakanlığı tarafından hazırlanmıştır. Yukarıda işaret edilen tutarsızlıklara, Toprak ve İskân Genel Müdürlüğünün başlattığı «Kırsal Alan Şümüllü Plânlama» çalışmaları, toplum kalkınmasını yozlaştıran yeni bir neden olarak katılmıştır. Bir yetkili kırsal alan şümüllü plânlama ile ulaşılmak istenen amacı şöyle belirtiyor : (5)

«Kırsal alan kaynaklar ile nüfus arasında denge kurarak, bir taraftan yerleşim düzeni sağlamak, diğer taraftan köy kalkınmasını gerçekleştirecek esasları tespit etmektir.»

Sorumlu bir Bakan ise :

«Bu üzerinde durduğumuz kırsal alan şümüllü plânlama çalışmaları, artık memleketimiz için bir fikir, bir düşünce ve tasarlama olmaktan çıkmış, köy kalkınmasının etkili bir aracı olarak yapılması kaçınılmaz, çok istikametli bir faaliyet plânı olarak belirtilmiş, köy ve köy kalkınması ile ilgili kuruluş ve Bakanlıklar tarafından yakından izlenen ve üniversitelerin ilgili fakültelerinde yeni bir ilim kolu olarak okutulan bir ders olmuştur.» diyordu.

İşlediğimiz konu açısından önemli olan, kırsal şümüllü plânlama teriminin İkinci Beş Yıllık Plânda hiç geçmemiş olmasıdır. Bu durum plâncıların aklını yatırmakta çekilen güçlük kadar, konunun Bakanlık içinde de gereği kadar olgunlaşmaması ile yorumlanabilir. Kanımızca kırsal şümüllü plânlama Köy İşleri Bakanlığı içerisinde de henüz yerine oturtulamamıştır.

Toplum kalkınması alanındaki koordinatörlük görevinin İçişleri Bakanlığına verilmesi üzerine, Köy İşleri Bakanlığı toplum kalkınması plot ilçelerindeki çalışmalarını durdurmuş bulunuyor. (6) 1967 yılı sonunda Halk Eğitim Genel Müdürlüğünün Millî Eğitim Bakanlığına geçtiğini de biliyoruz, Beş Yıllık Plânda ise Küçük El Sanatları Dairesinin, eski yeri olan Sanayi Bakanlığına geçmesi öngörülmüştür.

Girişilen çabaların başarılı ve başarısız yönlerini göstermeğe yetecek kadar süreler geçmeden bazı dairelerin başka bakanlıkla-

-
- (5) Bu konudaki notlar Kırsal Alan Şümüllü Plânlama II. genel toplantısı başlıklı çoğaltma yayından alınmıştır. Köy İşleri Bakanlığı, Toprak ve İskân Genel Müdürlüğü, 31 Mart 6 Nisan 1967.
- (6) Çağlar, Satılmış : Toplum Kalkınması Plot Proje Çalışmalarının Bugünkü Durumunu ve Çalışmalarda Karşılaşılan Güçlükleri Gösterir Rapor, Köy İşleri Bakanlığı, Temmuz 1967 : Çoğaltılmış olarak.

ra aktarılması, Bakanlık içinde bazı yeni denemelere girişilmesi, Köy İşleri Bakanlığının köy ve köylü sorunlarına çözüm yolu bulmadaki başarısı ve gelecek hakkında ciddî şüpheler doğurmaktadır. Geri kalmış memleketlere özge, tipik bir tutum olduğu için, bu türlü davranışların arkasında yatan gerçeklere de genel çizgileri ile değinmek istiyoruz.

Geride kalmış memleketlerin bir özelliği de örgütleşmedeki beceriksizliklerinde görülür. Hızlı kalkınma zorunluğu ise türlü örgütleri ortaya çıkarmakta ve bunlardan hangisinin sürekli olacağı hakkında şüpheler yaratmaktadır. Bir örgütteki başarısızlık, karşı görüşte olanları harekete geçirmekte ve değerlendirme için yeterli kadar bir süre geçmeden, yerini başka örgütlere bırakma nedeni olmakta, ya da rakip örgütlerin bir arada yaşaması sonucunu doğurmaktadır.

Türlü çıkarlar peşinde koşan, politikacılara, üstlerine şirin görünmek isteyen teknisyenler, uzmanlar her yerde vardır. Bunların sayılarının ve güçlerinin ise, geride kalmış memleketlerde, oldukça sürekli başarılar sağlayacak ölçülere vardığı ayrı bir gerçektir.

Bu durumu besleyen başka bir neden de geride kalmış memleket aydınlarının çoğunlukla türlü kültür mihraklarını temsil eden memleketlerde eğitim görmüş ve kendi memleketlerinin gerçeklerini, problemlerini kavramaya fırsat bulmadan, ağır sorumluluklar yüklenmiş olmalarıdır. Sağ ve sol allerjisi ise verimi düşürmekte ve durumu büsbütün müzminleştirecek ölçülere götürebilmektedir. Kurnaz politikacılar da kendilerine, etkisi altında buldukları baskı gruplarına özel çıkar sağlamada, partilerini güçlendirmede bu koşullardan faydalanmasını bilmekte ve başarmaktadırlar.

İkinci Beş Yıllık Plân döneminin ilk yılında köy ve köylü sorunlarının tam bir sahipsizlik içinde olduğunu tekrar söylemek isteriz. Oysa ki, beş yıl önce Ankara'da bulunan ve sayıları 30 rakamının üstünde olan, köye hizmet götüren bakanlık ve kurumların sayısı eksilmemiş ve belkide artmıştır. Köy İşleri Bakanlığı bu artışın somut ve en üst basamaktaki bir örneğidir.

Akıllıca davranılmazsa, yeni örgütler kurmanın, örgütleri bakanlıklar arasında transfer etmenin, plânlı çalışmalarını desteklemek şöyle dursun, bir başarısızlık nedeni olabileceğini öğrenmekte çok gecikmemeliyiz. Beş yıl önce girişilen çabalarla, halkın yüz yıllar içinde kaybettiği kendisine ve devlete karşı olan güveni-

ni kazandırmak söz konusu idi. Bu gün ise özlenen güvenin kazanılmasını yıllar sonrasına ertelemek durumu ortaya çıkmıştır. Plânlı kalkınmadan yana olanlar bu türlü sonuçları önlemek zorundadırlar.

TEKLİFLER :

Çözüm yollarının problemleri geriden izlediğini girişte belirttik. Bütün Dünya milletleri için geçerli olan bu durum özellikle geri kalmış memleketler için çok daha önemlidir. Başka bir deyimle, sorunu çözümlenmek üzere büyük ümitlerle kurulan örgütler, bizim Köy İşleri Bakanlığında olduğu gibi, köy ve köylü sorunlarını, plân anlayışı ile hiç bağdaşmayacak bir biçimde, sahipsiz ve ortada bırakabilmektedir. Bütün bu olaylardan ders alarak panzehir değerinde reçeteler verir gibi tekliflerde bulunmak istemiyoruz.

İleri memleketler köylü ve şehirli ayırımını bir yana bırakarak bütün vatandaşlarına eşit fırsatlar ve sosyal güvenlik hakları sağlamak yoluna girmiş bulunuyorlar. Geri kalmış memleketlerde ise bu kadar ileri gidilememekle beraber, artık bütün vatandaşların her gün yeni isteklerle iktidarların karşısına çıktığı bir gerçektir. Bu açıdan bakılınca köylünün isteklerinin her türlü tahminin üstüne çıkarak çığ gibi büyüyeceğini söylemek doğru olur. Köylü isteklerini kendi dar ve kısır çerçevesinde elde edemeyince şehir- lere koşmakta ve buralarını da türlü sosyal ve ekonomik, hattâ siyasî, problemler karşısında bırakmaktadırlar. Bunun bir başlangıç olduğunu da unutmamak gerekir.

Milletlerarası bir seminerde Afrikalının tarımda çalışmak istemediği söylenmiştir. (7) Bu gerçek bütün geri kalmış memleketlerdeki plânlı kalkınmadan sorumlu olanları uyaracak bir şok tesiri yapmalıdır. Diğer bir deyimle bu sözler herşeyi kendi haline bırakarak, ya da paliyatif tedbirlerle belli bir nüfusun köyde ve tarımda tutulamıyacağı gerçeğini ortaya koymaktadır. Bir kelime ile motorlu taşıt, kitle haberleşme araçları alanlarındaki gelişmeler ve Anayasaların verdiği haklar karşısında köylünün içinde bulunduğu ağır koşullardan ve sosyal güvensizliklerden kurtulma arzusu hiç bir vakit önlenemeyecektir. Oysa ki yüzyılların biriktirdiği kültür hazinelerinin bekçisi olan köylük yerleri boşaltmak yerine belli ölçülerde güçlendirmek gerekir.

(7) Descloîtres Robert, General Report for the African Continent : Working paper for the 34 th study of the International I. of Differing Civilizations Aix-en Provence.

Alınacak tedbirleri uzun ve kısa süreli olmak üzere iki grupta toplamağı deneyeceğiz.

Uzun süreli tedbirler : Modern anayasalara sahip geri kalmış toplumlarda, sayılarındaki çokluğa rağmen, köylüler bir güç olarak ortaya çıkmamakta, seslerini duyuramamaktadırlar. Bazen kendi sesleri imiş gibi kamu oyuna duyurulanlarla ise iktidarlara, köylünün çıkarlarına karşıt yönde olan görüşler benimsettirmektedir. Örneğin, Çiftçi Birlikleri Federasyonu adını taşıyan ve büyük toprak sahiplerinin kontrolünde bulunan bir kuruluş, yöneticilerinin çıkarlarını bütün Türk çiftçilerinin çıkarları gibi göstermeyi başarabilmektedir.

Toprak reformuna karşı direniş, tapulama kanununa giren geniş çiftçi kitlesi ve hazine toprakları bakımından zararlı hükümler, kadastronun geciktirilmesi, bu türlü kuruluşların son yıllarda elde ettiği başarıdan birkaç örnektir. (8)

Köy ve köylü sorunlarını gerçek yüzleri ile ortaya koymada etkili olanlar Köy Enstitüsü çıkışlı bazı yazarlardır. Onların çabalarının da şimdiye kadar konunun önemi ile orantılı bir baskı grubu ortaya çıkaramadığı açıktır. Üniversitelerin, öteki eğitim kurumlarının, basının göstereceği çabalar, partiler arası dengenin köy ve köylü sorunlarını olumlu yönde etkileyecek ölçüde değişmesi gerçek baskı grubunun ortaya çıkması için gerekli olan süreyi kısaltacaktır. Motorlu taşıtların artması, kitle haberleşme araçlarından daha çok insanın faydalanması, başka memleketlerdeki gelişmeler de bu alanda olumlu etkiler yapabilir.

İkinci, üçüncü Beş Yıllık Plânlar açısından ise uzun süreli tedbirler olarak, köy ve köylü sorunlarını sahipsizlikten, dağınıklaktan kurtarmaya öncelik verilmesini önereceğiz. Beş Yıllık Plânlar da yer alan bölge plânlaması alanında, tarım, bayındırlık, eğitim ve sağlık başta olmak üzere köy ve köylü sorunlarını daha açık ve resini ve köye hizmet götürme bakımından en yakın idari birim seçik bir biçimde ele almaya yönelmeyi sağlayacaklardır.

(8) Türkiye Çiftçi Teşekkülleri Federasyonu'nun yayınladığı broşürlerden bazılarının başlıklarını veriyoruz.

- Zirai reform hakkında görüşlerimiz.
- Toprak reformu ve tarımsal gerçekler.
- Toprakda mı reform, Yoksa tarımda mı reform.
- Kremlin Küba'yı nasıl ele geçirdi.
- Çiftçilerimizin gelir vergisi tatbikatı.
- Zirai gelirin vergilendirilmesi konusunda son defa yapılmak iste-

Kısa süreli tedbirler : Kısa süreli tedbirleri, köy mahalli idare olan ilçeyi güçlendirmek gibi iki alanda toplamak istiyoruz.

Köy mahalli idareleri bugün gerçekten güçsüzdür. Fazla dağılmadan bir örnek verelim. İkinci Cihan Savaşından önce 20 milyon TL. kadar olan köy bütçeleri tutarı bugün 250 Milyon TL. ye bile yükselmemiştir. Son rakam ise para değerinde 30 yılda görülen düşmenin ancak yarısını karşılar. Başarılı bir güçlendirme için, en kısa sürede salma tavanının yükseltilmesini öneriyoruz. Salmanın tavanı İkinci Cihan Savaşından hemen önce çıkarılan 3664 sayılı kanunla 20 TL. olarak kabul edilmişti. Bugün yalnız para değerindeki düşmeyi karşılamak için tavanın 400 TL. na çıkarılması gerekir.

Salma tavanının düşük kalması verimsizlik yanında adaletsizlik de doğurmaktadır. Köyün en zengininden 20 lira, fakir bir aileden 5 lira almak adalet ölçülerine sığmaz. Oysa ki birçok köylerde zengin, fakir gözetmeden bütün ailelerden 20'şer lira salma alındığı ayrı bir gerçektir.

İçişleri Bakanlığının hazırladığı türlü tasarımlarda salmanın kaldırılması öngörülmüştür. Böyle olumsuz davranışlarda da yine kitlenin baskı grubu olamamasının etkisi büyüktür. Salmayı geliştirmek söz konusu olunca, tavanı yükseltmekle işe başlanacağını pek iyi bilen ve iktidara söz geçirilebilen varlıklı kişiler, salmayı bir ızdırap kaynağı gibi göstererek, ondan tüm kurtulma için çaba göstermektedirler. Oysa ki, zenginin, ağanın 500 lira ve yerine göre daha fazla ödediğini gören köylü bugünkü 5-10 yerine, daha yüksek salma ödeyecektir. Öte yandan tavan yükseltildikten sonra, geniş muafliklar kabul etmekle, söz konusu ızdırap kaynağı daha kolay kurutulur.

Kaba bir gelir vergisi demek olan salmanın adaleti sağlama bakımından şehirlerde, bir sürü defter ve belgeye dayanılarak toplanan modern gelir vergisinden çok daha üstün bir durumda olduğu ayrı bir gerçektir. Çünkü şehirlerde türlü yollardan kaçakçılık yapmak mümkün olduğu halde, köyde herkes bütün komşularının geliri ve ödeme gücü hakkında gerçeğe çok yakın bilgilere sahiptir.

Tarım gelirlerinin vergilendirilmesindeki başarısızlık da, salmanın tavanı yükseltilerek yaşaması için ayrı bir gerekçedir. Bu yoldan plânlarda sık sık sözü edilen köy mahalli idaresini güçlendirme amacı da gerçekleştirilmiş olacaktır.

İlçeyi teknik personel ,taşıt, öteki araç ve gereçlerle güçlendirmek de köy ve köylü sorunlarının çözümünü kısa sürede etkile-

yecek davranışlardır. Ancak bu alanda başarı sağlamak için ilçedeki herhangi bir kuruluşa ve ona başkanlık edecek kaymakamın emrine, kendi inisiyatifi ile sarf edebileceği bir *f o n'* un tahsisi de gerekir. Toplum kalkınması teşvik fonu adı ile bazı il özel idareleri, bütçelerine ödenek koymuşlar fakat bundan beklenen olumlu sonuç elde edilememiştir. Bunun nedenini ayrılan fonların yetersizliği, pek az ilin bu yola gitmiş olması yanında, ilçelere inisiyatif verilmemiş olması aramak gerekir.

Söz konusu fon için biz, arazi vergisinden ayrılacak köy payını önemli ve sürekli bir kaynak olarak görüyoruz. Köy kanunu tasarısında böyle bir paydan söz edilmektedir. Ancak bu payları her köye ayrı ayrı vermek yerine topluca ilçe emrine vermenin çok daha uygun olacağı kanısındayız. Arazi vergisinin bugünkü verimsiz ve adaletsiz durumu herkesin birleştiği bir gerçektir. Maliye Bakanlığının hazırladığı türlü tasarılarla çok eskimiş olan tahrirlerin yenilenmesi, gelirin türlü mahalli idareler arasında daha akıllıca dağıtılması için bugüne kadar gösterilen çaba olumlu sonuçlara ulaşmamıştır. Tasarılarda tahriri en kısa zamanda gerçekleştirmek için pratik yollar gösterilmiştir. Bu alanda elde edilecek başarılı sonuçlarla, başta köy ve köylü sorunları olmak üzere, öteki mahalli idarelerin mali ihtiyaçlarını karşılayacak zengin kaynaklar elde edilebilir.

Burada da yine memleketimizde tarım gelirlerinin hemen hiç vergi ödememesi, genel tahriri en kısa zamanda gerçekleştirerek mahalli idareleri güçlendirmenin nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır. (Tarım gelir vergisinden her yıl ortalama 30 milyon TL. bile elde edilememektedir.)

Tedbirlere son verirken, Doğu ile Batı arasındaki önemli bir farka değinmek zorundayız. Doğu ve Güney-Doğu Anadolu'da sosyal ve ekonomik alanda, orta çağdan kalma feodal bir düzen sürüp gitmektedir. Özellikle köy ve köylü sorunlarının çözümünü güçleştirmede bu düzenin çok etkili olduğu ve ağır bastığı bir gerçektir. Şu halde yalnız söz konusu ettiğimiz uzun ve kısa süreli tedbirler açısından değil, plânlı kalkınmanın tümü içinde bu bölgenin feodal düzenden kurtulması ile ilgili çabalara öncelik verilmelidir.